

Koddige koppies, deel 2

Tekst en Foto's: Marion Haarsma, onderwaterfilm.nl

Grondels: schuw of juist brutaal

Slijmvissen en grondels zijn nauw verwant aan elkaar. Grondels zijn echte bodembewoners.

Zwarte grondel, *Gobius niger*, Grevelingen

Zwarte grondel

Ieder voorjaar hebben we weer veel plezier met het observeren van de zwarte grondel (*Gobius niger*) in de Grevelingen. Tijdens een nachtduik zag ik een grondel met een prooi in zijn bek. Maar het visje zat verkeerd, het bekje stak uit de grondelbek en alles zat vast vanwege de kieuwen. Ik weet niet hoe dit is afgelopen. Uiteindelijk zal de grondel de prooi moet uitspugen, maar of de (in dit geval) glasgrondel dat overleeft? Als je grondels zoekt, kijk dan ook goed in dode oesters. De grondelvrouwtjes leggen graag hun eitjes in een lege oesterschelp, die daarna weer bewaakt wordt door het mannetje, zie foto op pagina 8. In het "normale" leven zijn de grondels grijsbruin van kleur. Dat is hun camouflagedekleding. In de strijd van de paartijd wordt het mannetje soms helemaal zwart, vandaar de naam. Ik lag een keer een grondel te fotograferen, gaat het mannetje naar me dreigen met een open bekje. Het visje dacht dat ik een bedreiging vormde. Hij had er geen

idee van hoe blij hij mij maakte!

Sinds een gedenkwaardige nachtduik in Bretagne ben ik de kleine vissen zoals de slijmvissen en grondels in Nederland meer gaan waarderen. Slijmvissen en grondels zijn nauw

een van de grootste vissenfamilies, met meer dan 2000 soorten in meer dan 200 genera. De meeste grondels zijn klein, vaak worden ze niet groter dan tien centimeter. Het zijn echte bodembewoners. Grondels kom je in de hele wereld tegen. Ze leven voornamelijk in ondiep zeewater, maar ook in brak water, mondingen van rivieren en mangrovebossen. Een klein aantal soorten leeft in zoet water. Je komt ze vaak in grote aantallen tegen in de Nederlandse zoetwaterplassen. Sommige grondels leven samen met andere soorten.

Het meest bekende en grappige voorbeeld is misschien wel de grondel die samenwoont met een garnaal. De garnaal graaft een hol in de bodem waar ze allebei in leven. De grondel houdt de wacht en waarschuwt de garnaal als er gevaar dreigt. Beide soorten hebben voordeel bij deze symbiose, waarbij de garnaal het huis onderhoudt en de vis voor bescherming en voedsel zorgt.

Ruthensparrs grondel (1)

De Ruthensparrs grondel (*Gobiusculus flavescens*) is een beetje een atypische grondel, zowel in uiterlijk als in gedrag. Het visje kan zes centimeter lang worden en wordt maximaal twee jaar oud. De grondel komt voor vanaf het noorden van Noorwegen tot

met elkaar verwant en voor de leek moeilijk uit elkaar te houden. Grondels zijn van het genus *Gobius* in de familie van de zeegrondels (*Gobiidae*), die weer behoort tot de orde van baarsachtigen (*Perciformes*). Het is

Ruthensparrs grondel of Tweevlek grondel, *Gobiusculus flavescens*, Grevelingen

Ruthensparrs grondel, Gobiusculus flavescens, Grevelingen

Ruthensparrs grondel, Gobiusculus flavescens, Grevelingen

Zwartbek grondel met eieren, Grote hegge

Luipaardgrondel, Thorogobius ephippiatus, Oban

Zwarte grondel, Gobius niger, bewaakt de eitjes, Grevelingen

Zwarte grondel, Gobius niger, met glasgrondel, Grevelingen

Aziatischebaardgrondel_ *Tridentiger barbatus*,_ Oosterschelde, fotograaf PeterBoots

aan Portugal. Toch is het pas in 2004 voor het eerst in Nederland gezien. Het volgende jaar was het meteen wijd verspreid. Vooral in het voorjaar, tijdens de paartijd, is het een prachtig en kleurrijk visje. Het zwemt veel meer dan de andere grondels, maar blijft daarbij wel dicht bij de bodem. Het zwemt graag in openingen tussen de stenen en planten, waar het leuk uit en weer in kan zwemmen. Ik verheug me nu alweer op het voorjaar!

Aziatische baardgrondel (2)

Helemaal aan de andere kant van de Oosterschelde, bij Bergse Diepsluis, zag ik in het voorjaar van 2016 een nieuwe grondelsoort. Het leek op een baardmannetje. Ik mocht zelf een Nederlandse naam verzinnen. Het is de Aziatische baardgrondel, *Tridentiger barbatus*. Mijn buddy Peter Boots en ik zaten aan de diepe kant onder het platform op zo'n 10 meter. Daar liggen allemaal stenen. Het visje was groter dan onze normale grondels met een ronde kop en wat haren op de bek, een soort baarddraden. Het visje zat parmantig op een steen en had een dikke buik. Ik dacht aan een zwanger vrouwtje. Ze zwom van steen naar steen, misschien zocht ze een knap mannetje? Mijn flitser deed het niet dus vroeg ik mijn buddy Peter om wat foto's te maken. Ik wilde zelf ook graag wat foto's van de nieuwe vis en ben wel negen keer terug geweest, maar heb het niet meer kunnen vinden. De baardgrondel komt oorspronkelijk uit Azië en is al tot in Californië doorgedrongen. Hoe is deze grondel

naar de Oosterschelde gekomen? We

Paganelgrondel *Gobius paganellus*

weten het niet. Ik hoop maar dat het is gelukt met dat mannetje, anders is ze erg eenzaam zo ver van huis?

Paganelgrondel (3)

Slechts een keer heb ik een paganelgrondel gezien, dat was aan de westkant van de Oosterschelde. Het is een grote grondel die een beetje rood van kleur is. Ik had toevallig de 105 millimeterlens op de camera en kon van een afstand het hele dier op de foto zetten. Niemand geloofde me dat ik een opname van de paganel had. Uiteindelijk heb ik het aan een bioloog gevraagd en die kon het voor me bevestigen: het is de *Gobius paganellus*! Daarna heb ik de grondel nooit meer

gezien. En we mochten ook niet meer duiken op die plek, jammer...

Glasgrondel (4)

[foto zie bladzijde 20]

De glasgrondel kan een lengte bereiken van zeven centimeter en maximaal een jaar oud worden.

Opvallend kenmerk bij glasgrondels die levend worden waargenomen, is dat de zwemblaas duidelijk zichtbaar is. Ik had het visje tot voor kort nog nooit gezien. Ineens duikt het op in de Grevelingen en dan vormt het kleine scholen!

Zo ben je op zoek naar een klein slakje in het ondiepe water, het moment erop word je omringd door een schoolje doorschijnende visjes! Het is niet gemakkelijk om een "glazen" visje te

fotograferen. Gelukkig kan de camera scherpstellen op de zwemblaas.

Dikkopje en brakwatergrondel (5)

[foto zie volgende bladzijde]

Als je zoekt naar grondels op de stenen in het ondiepe water, dan vind je ook gauw een heel klein visje: het dikkopje. Volgens mij heeft het geen opvallend dik kopje. Ik noem het zandgrondel, maar dat schijnt helemaal geen bestaande naam te zijn! De paartijd is van maart tot en met juni. De eitjes worden dan afgezet op stenen en in het binnenste van schelpen. De mannetjesdikkopjes

Zwartbekgrondel, Neogobius melanostomus, Spiegelplas

Zwartbekgrondel, Neogobius melanostomus, Redichemse Waard

Dikkopje, Pomatoschistus minutus, Oosterschelde

Brakwater grondel, Pomatoschistus microps

Glasgrondels Aphia minuta, Crevelingen

Dikkopje, Pomatoschistus minutus

Roodbekgrondel, *Gobius cruentatus* Bretagne

bewaken de eitjes.

Het visje is makkelijk te verwarren met de brakwatergrondel. Ze komen vaak in dezelfde leefomgeving voor. Al deze visjes zijn een voedselbron voor grotere dieren. Zo vormen ze een belangrijke schakel in de voedselketen.

Roodbekgrondel (6)

De roodbekgrondel is een mooie, grote grondel die je veel in Bretagne ziet. De vis ontleent zijn naam aan de rode lippen en een rode kleur op de kop. Hij blijft mooi zitten op een grote steen, zijn "uitkijkplek". Deze grondel doet mij een beetje aan de paganel denken, maar het is toch een andere soort. De roodbekgrondel kan tot achttien centimeter groot worden. Hij komt algemeen voor en heeft een groot verspreidingsgebied: van Ierland en Engeland tot aan de Sahara en de

Middellandse zee.

de marmelgrondel, *Proterorhinus semilunaris*

Exoten (7)

Er zijn tegenwoordig veel zoetwatergrondels in Nederland. Het zijn allemaal exoten zoals de zwartbekgrondel en de marmelgrondel (*Proterorhinus semilunaris*). De laatste is maar een klein visje (tot tien centimeter, meestal kleiner) en valt niet zo op. De zwartbek is groot en invasief. De zwartbekgrondel komt overal voor en vormt een ernstige bedreiging voor onze eigen dieren, zoals de zoetwaterdonderpad. De zwartbek kan goed tegen brak water. Ik heb zwartbekgrondels in het Noordzeekanaal gefotografeerd. En al een paar jaar geleden zag ik ze in het Oostvoornse Meer, echt grote exemplaren. En dat zou zout water zijn? Ze zitten er nog steeds...

Luipaardgrondel, *Thorogobius ephippiatus*, Bretagne

Luipaardgrondel (8)

Een veel schuwer dier van het koude water is de luipaardgrondel (*Thorogobius ephippiatus*). Als je aan komt zwemmen, zie je ze vaak al wegschieten onder of tussen de stenen. Zowel in Cornwall als in Lundy (Schotland) heb ik ze goed kunnen zien. Ze vallen vooral op door hun donkere, ronde vlekken die soms afwisselend groot en klein zijn. Vandaar de naam. Ze laten je niet dichtbij komen, maar met een beetje geduld en een macrolens moet een foto wel lukken!

Ik hoop maar dat het is gelukt met dat mannetje, anders is ze erg eenzaam zo ver van huis?

